

חלק דיבור

חלק דיבור הוא ה"זהות" של המילה מבחינת התכונות הדקדוקיות שלה.

נטייה בגופים	נטייה בזמן	ערך היתרון וערך ההפלה	שייכות	מינ'מספר	תווית יידוע	תכונות דקדוקיות
						חלק דיבור
X	X	X	✓	✓	✓	עצם
X	X	✓	X	✓	✓	ע' תואר
✓	✓	X	X	X	X	פועל
X	X	✓	X	X	X	תואר הפועל
✓	X	X	X	X	X	מילת יחס
X	X	X	X	X	X	מילת קישור ⁽¹⁾

כירוס התכונות הדקדוקיות

תווית יידוע – בעברית מיידעים בדרך כלל באמצעות ה"א היידוע (השולחן, האהבה, הידידות, בית הספר).
עוד על דרכי היידוע אפשר לקרוא בקישור הזה – [שש דרכי היידוע בעברית](#).

מינ'מספר – זכר יחיד, זכר רבים, נקבה יחידה, נקבה רבות

שייכות – שני סוגי שייכות:

(א) שייכות פרודה, למשל: של __, שלי, שלך, שלו, שלה, שלנו, שלכם ...

(ב) שייכות חבורה (סיומת החבורה אל שם העצם), למשל: שולחני, שולחנך, שולחנו, שולחנה ...

ערך היתרון: יותר (יותר יפה, מתוק יותר). **ערך ההפלה**: הכי / ביותר (הכי יפה, הכי מתוק, הגבוה ביותר).

זמן – שלושה זמנים: עבר, הווה ועתיד.

גופים – בעברית עשרה גופים:

אני, אנחנו (גוף ראשון); אתה, את, אתם, אתן (גוף שני); הוא, היא, הם, הן (גוף שלישי).

לעשרת הגופים יש שנים עשר כינויים. שנים עשר כינויי הגוף מפורטים בדף העזר – [ראו כאן](#).

מילות הקישור והקשרים הלוגיים שלהן בסוגי המשפטים השונים
תנועות הזה"ב מתאי"ם

מילות הקישור והקשרים הלוגיים	מילות חיסור קאמפט מחוסר	מילות קישור קאמפט סלע	מילות חיסור קאמפט מורכב
סיבה ותוצאה	תוצאה לכן, לפיכך, הואיל וכך, משום כך, מסיבה זו, כתוצאה מכך, אי לכך, עקב כך, עקב זאת, בשל כך, בגלל זה, על-כן	סיבה בגלל, בעקבות, כתוצאה מ, הודות ל, בעטיו של, מפאת, בשיל, מחמת, בגין [+שם עצם] על מנת על מנת על מנת	סיבה משום ש, מפני ש, כיוון ש, מאחר ש, הואיל ו, היות ש, כי
ניגוד	אך, אבל, אולם, ברם, אלא, אלא ש	לא... אלא (בחלק כולל)	עד אשר, עד ש (למשל במשפט: הילדים רצו בחצר עד שהתעייפו).
	למרות זאת, על אף זאת.	למרות זאת, על אף זאת.	

⁽¹⁾ מילות קישור הן מילים שתפקידן התחבירי הוא לחבר בין מילים, משפטים ופסקות. **לכל מילת קישור יש קשר לוגי מסוים** אשר עוזר לקורא להבין את היחסים שבין הרעיונות השונים בטקסט.

עוד על מילות הקישור ניתן לקרוא בקישור הזה:

הצרות חשובות

שמות עצם

1. שם עצם עשוי להיות מוחשי (שולחן) או מופשט (אהבה); מעולם המציאות (סוס) או מעולם הדמיון (חד-קרן).

2. ניתן לזהות שם עצם בתוך התבנית:

רציתי לספר לך על _____ שם עצם

רציתי לספר לך על שולחן (שקניתי) / אהבה (שחוויתי) / סוס / חד קרן. → כולם שמות עצם.

3. לשם עצם ניתן להוסיף **כינוי שייכות** – חבור (למשל, מחברתני) או פרוד (למשל, המחברת שלי).

4. שמות פעולה (למשל, שמירה, דיבור, הבטחה, היצמדות, התרגשות) הם שמות עצם מיוחדים משום שיש להם משמעות של פעולה. חלק הדיבור של שם פעולה הוא: שם עצם.

להרחבה על שמות הפעולה – ראו כאן.

פעלים

1. רק פעלים נוטים בזמנים: עבר, הווה ועתיד. למשל הפועל שמר (בעבר), שומר (בהווה) וישמור (בעתיד).

2. לפועל בהווה קוראים גם **בינוני**. בינוני עשוי לשמש גם כשם עצם או כשם תואר.

שם עצם	פועל
משה מנהל את המתנ"ס השכונתי. / משה הוא מנהל מוכשר.	–
שם תואר	פועל
שתיית מים מונעת התייבשות. / משה חויב להשתתף בקורס נהיגה מונעת.	–

3. שם פועל. שם הפועל הוא חלק מנטיית הפועל בלמ"ד: לדבר, להתלבש, לספר, להיכנס וכדומה. חלק הדיבור של שם פועל הוא: פועל. בניגוד לפעלים אחרים לצורת שם הפועל אין זמן ואין גוף.

ניתן לזהות שם פועל על ידי הצבתו בתבנית:

צריך _____ שם פועל

להלן שני משפטים שבהם צורה מודגשת עם האות למ"ד. איזו צורה היא שם פועל?

– להגשת העבודה קיבלו התלמידים שבועיים.

– על התלמידים להגיש את העבודה בתוך שבועיים.

בדיקה: צריך להגשת X – מבע שגוי בעברית, ולכן לא שם פועל.

צריך להגיש ✓ – מבע תקין בעברית, ולכן שם פועל.

להרחבה על שמות הפועל – ראו כאן.